

стейкхолдерів проекту на основі теорії множин. Такий механізм дозволить більш точно проаналізувати представлення об оточенні проекту і сформувати модель взаємодій груп заінтересованих сторін на основі ресурсного підходу.

Список літератури: 1. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (проект). – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/img/zstored/files/HE%20Reforms%20Strategy%2011_11_2014.pdf. – Дата звернення: 21 листопада 2014. 2. *Кадыкова И. Н.* Управління очікуваннями заінтересованих сторін для забезпечення життєспроможності продукту проекту інформатизації / *И. Н. Кадыкова, И. В. Чумаченко* // Управління розвитком складних систем. – 2014. – № 19. – С. 34–38. 3. *Солодухин К.С.* Стратегічне управління вузом як стейкхолдер-компанією / *К. С. Солодухин*. – СПб.: Изд-во Политехн. ун-та, 2009. – 290 с. 4. *Meyer M.H. & Bushney M.J* 2008, "Towards a multi-stakeholder-driven model for excellence in higher education curriculum development", *South African Journal of Higher Education*, vol. 22, no. 6, pp. 1229–1240. 5. *Петров М.А.* Теорія заінтересованих сторін: шляхи практичного застосування / *М.А. Петров*. // Вестник СПбГУ. Сер. 8 – 2004 – № 16. – С. 51–68.

Bibliography (transliterated): 1. *Stratehiia reformuvannia vyshchoi osvity v Ukraini do 2020 roku (proekt)*. Web. 21 November 2014 <http://www.mon.gov.ua/img/zstored/files/HE%20Reforms%20Strategy%2011_11_2014.pdf>. 2. *Kadykova, I.N. and Chumachenko I.V.* "Upravlenie ozhidaniyami zainteresovannykh storon dlya obespecheniya zhiznesposobnosti produkta proekta informatizatsii." *Upravlinnia rozvytkom skladnykh system*, No. 19. 2014. 34–38. Print. 3. *Soloduhin, K.S.* "Strategicheskoe upravlenie vuzom kak steykholder-kompaniye." SPb.: Izd-vo Politehn. un-ta, 2009. Print. 4. *Meyer M.H. & Bushney M.J* 2008, "Towards a multi-stakeholder-driven model for excellence in higher education curriculum development. ", *South African Journal of Higher Education*, vol. 22, No. 6, 1229–1240. Print 5. *Petrov, M.A.* "Teoriya zainteresovannykh storon: puti prakticheskogo primeneniya. " *Vestnik SPbGU*. Ser. 8. No 16. 2004. 51–68. Print.

Поступила (received) 00.00.2014

УДК 519.2

В. О. ТИМОФЄЄВ, д-р тех. наук, проф., зав кафедри, ХНУРЕ, Харків;
В. В. КИРІЙ, канд. екон. наук, доц., доц., ХНУРЕ, Харків
К. Т. УМЯРОВ, доц., ХНУРЕ, Харків

ІНСТРУМЕНТАРІЙ БАГАТОВИМІРНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ОЦІНКИ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Пропонуються результати дослідження міст західного регіону України для оцінки потенціалу розвитку рекреаційного туризму та туристичної галузі в цілому. В якості параметрів оцінки було обрано соціально-економічні фактори, фактори кліматичного і природного характеру, стан і перспективи розвитку інфраструктури регіону, політичну та адміністративну стабільність. Зроблені висновки щодо отриманих результатів рейтингового оцінювання.

Ключові слова: моделювання, місто, туристично – рекреаційний потенціал, рейтинг, багатовимірне шкалювання.

© В. О. Тимофєєв, В. В. Кирій, К. Т. Умяров, 2015

Вступ. Стратегічне управління будь-якого економічного об'єкту необхідно здійснювати на основі як теперішніх досягнень, так і майбутніх вигод від впровадження рішень. Саме на такій основі повинна здійснюватися розробка стратегічного плану розвитку держави, регіону та інших територіальних одиниць України.

Сучасний територіальний поділ було здійснено в часи централізованої політики та економіки і він ґрунтувався на обласному та районному поділі. Не втручаючись в політико-правовий аспект такого поділу слід зауважити, що такий характер поділу територій не завжди дає змогу достеменно, точно та врівноважено аналізувати процеси, що відбуваються в економіці та соціально-економічній сфері територій. Саме це положення стало основою для проведення досліджень в напрямку оцінки потенціалу розвитку туристично-рекреаційних міст західного регіону України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню динаміки функціонування промислового сектору України присвячено багато наукових та практичних розробок [1,2]. Здебільшого автори відзначають нестабільний інноваційно неадаптований розвиток як окремих регіонів України так і в цілому країні. Треба відмітити, що розглядаючи розвиток бази для оцінювання рівня економічного розвитку регіонів України на розбір переважно береться виробництво у східному та південно-східному регіоні. Проте протягом останніх часів диспропорція в розвитку регіонів мала значні як позитивні так і негативні наслідки політичного, технологічного та загальноекономічного характеру. Не беручи до розгляду оцінки впливу диспропорцій на інші сфери економіки, необхідно зазначити, що розвиток туристичної складової економічної діяльності суб'єктів набуває поширення та стає значущою складовою економіки [3]. За даними дослідників частка туризму в світовій економіці зростає та на сьогодні складає 10 % світового валового національного продукту, в Україні від функціонування туризму залежить, за оцінками експертів, 10-15 % населення, а в окремих регіонах і більше [4]. Тому розробка інструментарію багатомірного оцінювання можливостей регіону в цілому або окремих його міст для розробки стратегічного плану розвитку територій та окремих галузей на них є актуальною.

Формулювання цілей статті. Розробка інструментарію багатомірного моделювання рейтингової оцінки малих міст регіону на основі виділення чинників розвитку туристичної галузі, що притаманні Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з основних центрів розвитку туристично-рекреаційних послуг в Україні традиційно вважається західний регіон. Це території кількох областей, що мають відмінні кліматичні, природно-рекреаційні чинники, що детально викладені,

наприклад, в роботі Горина Г.В [5]. З метою дослідження та рейтингового оцінювання території взято за основу місто як існуюче, чітко виражене територіальне утворення з відповідною технічною, технологічною інфраструктурною та соціально-економічною складовою, яку можна виміряти, оцінити та спрогнозувати її подальший розвиток.

На сучасному етапі в малих містах склалася складна економічна та соціальна ситуація, передусім у сфері формування і функціонування ринку праці. Особливістю економічного становища малих міст є те, що більшість із них створилася на основі одного-двох підприємств, була сформована вузько направлена спеціалізація промислового виробництва. Розвиток туристичної діяльності може дати позитивні ефекти в напрямку подолання бідності, створення нових робочих місць та підвищення стандартів життя. Управління розвитком туризму в малих містах західного регіону України нерозривно пов'язане з їх структурою, що має складну ієрархію і складається з безлічі підсистем з великою кількістю елементів.

Сучасні методики створення регіональних рейтингів найчастіше мають на меті оцінити інвестиційну привабливість регіону, ефективність управління регіоном, його окремими галузями, чи виявлення диспропорцій в розвитку регіонів. В усіх випадках такі методики засновані або на оцінці потенціалу, або на оцінці розвитку регіону. Однак дослідження лише одного з цих аспектів (розвитку або потенціалу) характеризується своєю обмеженістю. Для ефективного функціонування туризму в малих містах західного регіону необхідно враховувати чинники його розвитку, які б відбивали вплив та дію зовнішніх і внутрішніх факторів.

Це пояснює актуальність проведення об'єктивної комплексної оцінки досліджуваних міст західного регіону за соціально – економічними показниками, тобто проведення рейтингування за показниками, які безпосередньо впливають на ефективність управління регіоном (рис. 1).

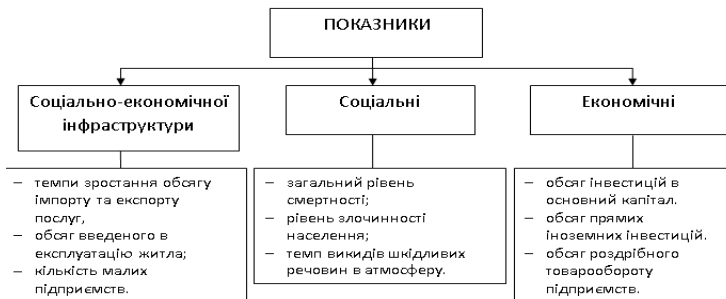

Рис. 1 – Схема досліджуваних показників

Виділені показники оцінювання відображають найважливіші показники соціально-економічного розвитку території та її можливості щодо створення сучасних туристичних центрів.

Загальний рейтинг міста можна визначити у вигляді:

$$R = F(y), \quad (1)$$

де F – функція, що визначає рейтингову оцінку;

y – вектор характеристик – показників багатовимірного оцінювання міст.

В якості моделей рейтингового багатовимірного оцінювання було обрано кілька моделей, що мають різні базиси для порівняння. На основі аналізу запропоновано наступні методи: метод суми місьць; метод відстаней (до еталона); комбінований метод; метод багатовимірного шкалювання.

Результати оцінювання за першими трьома методами дозволяють визначити рейтинг елемента, в нашому випадку міста, серед інших аналогічних елементів за обраними показниками (табл.1).

Таблиця 1 – Таблиця рейтингів малих міст західного регіону

Місто	Метод суми місьць	Метод відстаней	Комбінований метод	Середнє значення рейтингу	Рейтинг
Калуш	2	1	7	3.3	1
Мукачєво	6	8	1	5.0	2
Берегово	7	3	10	6.7	3
Львів	9	9	3	7.0	4
Яремче	15	2	4	7.0	5
Луцьк	1	11	12	8	6
Чоп	10	10	5	8.3	7
Трускавець	21	4	2	9.0	8
Івано-Франківськ	3	5	22	10.0	9
Самбір	4	16	13	11.0	10
Стрий	16	6	15	12.3	11
Борислав	17	12	8	12.3	12
Вільногірськ	24	7	6	12.3	13
Рівне	11	18	14	14.3	14
Коломия	5	15	28	16.0	15
Новодністровськ	12	13	23	16.0	16
Дубно	8	26	19	17.7	17
Дрогобич	26	20	9	18.3	18
Хуст	13	22	20	18.3	19
Моршин	18	17	21	18.7	20
В.-Волинський	30	19	11	20.0	21
Тернопіль	22	23	16	20.3	22
Ужгород	14	30	17	20.3	23
Болєхів	28	21	18	22.3	24
Нововолинськ	27	14	27	22.7	25
Ковель	19	29	25	24.3	26
Кузнецовськ	20	24	31	25.0	27
Чернівці	25	27	24	25.3	28
Червоноград	23	25	29	25.7	29
Новий Розділ	29	31	26	28.7	30
Острог	31	28	30	29.7	31

Ці методи рейтингування досить подібні між собою, про що свідчить процедури отримання оцінок та розташування міст, які потрапили в лідируючі позиції кожного з методів – Калуш, Мукачеве, Луцьк та Яремче. Хоча комбінований метод є складнішим за підрахунками але одержані результати не вагомо відрізняються від попередніх двох. Це говорить про те, що в методах рейтингової оцінки присутні відмінності в математичному обчисленні, але вони майже подібні в розташуванні міст в рейтингу.

Метод багатовимірного шкалювання представляє собою ряд пов'язаних між собою статистичних технік, що часто використовують в інформаційній візуалізації для дослідження схожості та відмінності у даних. Графічне відображення результатів багатовимірного шкалювання у двовимірному або трьохвимірному просторі дозволяє досліднику виділити об'єкти шкалювання в групи та визначити ступінь схожості та відмінності об'єктів спостереження.

На рис. 2 відображені результати шкалювання, що отримані за допомогою ППП Statistica. В західному регіоні спостерігаємо ситуацію нерівномірного розподілу між групами. До групи з найменшим рейтингом входять три міста: Хуст, Берегове, Дрогобич, середня група налічує дванадцять міст та до групи з високим рейтингом входять 14 міст.

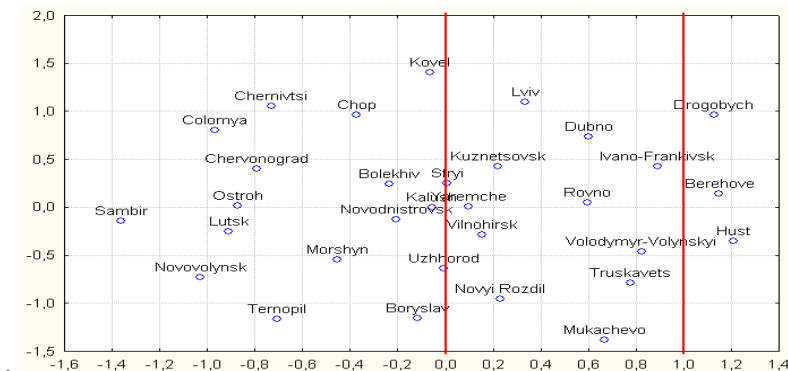

Рис. 2 – Просторова карта малих міст західного регіону

Висновки. Запропонований інструментарій оцінки дослідження можливостей розвитку туризму в містах може стати суттєвою підтримкою прийняття рішень щодо подальшого стратегічного розвитку регіону.

Проведені дослідження дозволили виділити показники оцінки міст, визначити найбільш привабливі з них в західному регіоні, згрупувати їх в окремі кластери з огляду на розвиток туристичного бізнесу. Отримані результати підтверджуються аналогічними результатами, отриманими з використанням різних моделей оцінювання.

Список літератури: 1. *Омельченко Л.С.* Состояние и особенности функционирования промышленного сектора экономики Украины / *Л.С.Омельченко, И.В.Пискулёва* // *Економіка,*

управління, фінанси: теорія і практика. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2014. – С. 41–45. 2. *Химченко А. Н.* Проблемы промышленного производства Украины и его влияние на экономическую безопасность государства / *А. Н. Химченко, О. Ю. Соляник* // *Економічний аналіз* : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 15. – № 1. – С. 171–178. 3. *Мальська М.П.*, *Економіка туризму: теорія та практика* / *М.П.Мальська, М.Й.Рутинський, С.В.Білоус, Мандюк Н.Л.* – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 544 с. 4. *Шиманська В.В.* Туризм як соціально-економічне явище: імперативи розвитку / *В.В. Шиманська* // *Економіка. Управління. Інновації.* – 2011. – № 2 С. 6–12 5. *Горин Г.В.* Характеристика рекреаційно-туристичного потенціалу Західного регіону України / *Г.В. Горин* // *Сталий розвиток економіки.* – 2012 – № 4 С. 125–131.

Bibliography (transliterated): 1 Omel'chenko, L.S., and I.V. Piskuleva. "Sostoyanie i osobennosti funktsionirovaniya promyshlennogo sektora ekonomiki Ukrainy." *Trudy mezhdunar. konf. "Ekonomika, upravlinnya, finansi: teoriya i praktika"*. Kherson: Vidavnichiy dim «Gel'vetika», 2014. 41–45. Print. 2. Khimchenko, A. N., and O. U. Solyanik. "Problemy promyshlennogo proizvodstva Ukrainy i ego vliyaniye na ekonomicheskuyu bezopasnost' gosudarstva." *Ekonomichniy analiz*. Ternopil': Vidavnichopoligrafichniy tsentr TNEU «Ekonomichna dumka», No.1.15. 2014. 171–178. Print. 3. Mal's'ka, M.P., et al. *Ekonomika turizmu: teoriya ta praktika*. Kiev: Tsentр uchbovoi literaturi, 2014. Print. 4 Shimans'ka, V.V. "Turizm yak sotsial'no-ekonomichne yavishche: imperativi rozvitku." *Ekonomika. Upravlinnya. Innovatsii*". No. 2. 2011. 6–12. Print. 5. Gorin, G.V. "Kharakteristika rekreatsino-turistichnogo potentsialu Zakhidnogo regionu Ukraini." *Staliy rozvitok ekonomiki*". No. 4. 2012. 125–131. Print.

Надійшла (received) 05.12.2014

УДК 322/146:330

П. Т. БУБЕНКО, д-р екон. наук, проф., директор ПСНЦ НАН і МОН
України, Харків

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА СУЧАСНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто та досліджено сучасний стан і перспективи територіального розвитку господарських систем на інноваційній основі.

Доведено, що ефективний регіональний розвиток неможливий без формування відповідних вимогам часу регіональних інноваційних систем. Запропоновано науковий алгоритм побудови регіональної інноваційної системи стосовно Харківської області.

Ключові слова: регіон, регіональний розвиток, інноваційна економіка, територія, управління, глобалізація.

В останні десятиріччя розвинуті країни, втягуючись до глобального ринку, здійснюють не тільки технологічну, корпоративну та торговельну перебудову своїх економік, але й все більше демонструють їх нові структури і